

Raport privind al treilea seminar al Școlii Europene Ovidiu Șincăi Ediția 2008-2009 Delta Dunării, 11-14 iunie 2009

În perioada 11-14 iunie 2009 a avut loc, la Complexul Mila 35, Delta Dunării al treilea seminar al Școlii Europene „Ovidiu Șincăi” – ediția 2008-2009, cu tema „*O radiografie asupra alegerilor pentru Parlamentul European: tendințe românești, tendințe europene*”. Prelegerile au fost susținute de către:

- **Vladimir Pasti**, Profesor, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București – „Rezultatele alegerilor europarlamentare din 7 iunie. Cauzele absenteismului”;
- **Anne Jugănar**, analist politic, Director al Școlii Europene „Ovidiu Șincăi” – „Alegerile de la 7 iunie 2009: candidați, rezultate, consecințe”;
- **Adrian Severin**, europarlamentar, Șef al Delegației Social Democrat Române în Parlamentul European, fost Ministru al Afacerilor Externe (1996-1997) – „Tendințe politice în cadrul Uniunii Europene”;
- **Cristian Pârvulescu**, Decan al Facultății de Științe Politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București – „Desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European în România. Perspective europene”;
- **Alexandru Radu**, Profesor, Facultatea de Științe Politice, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București – „Impactul sistemului electoral românesc asupra sistemului politic”.

În urma prelegerilor și a dezbaterilor care au urmat, au reieșit următoarele idei principale:

1. **Vladimir Pasti – „Rezultatele alegerilor europarlamentare din 7 iunie. Cauzele absenteismului”**

Prima parte a fost dedicată prezentării unor elemente de interes pentru rezultatul final al alegerilor și a cauzelor acestui rezultat. În România s-a înregistrat o prezență scăzută la alegerile europarlamentare deoarece, în general, populația din țările nou venite în UE percepe faptul că Parlamentul European nu este un parlament „adevărat”, așa cum Comisia Europeană nu este un guvern „adevărat”, iar viitorul președinte al Uniunii Europene nu va fi un șef de stat adevărat.

Era de așteptat ca aceste alegeri pentru Parlamentul European să nu prezinte interes foarte mare pentru electorat, deoarece în general tendința acestuia este de a-și pune problema ce are de câștigat. Iar problemele de politică internă nu se suprapun cu

alegerile pentru Parlamentul European. De aceea electorii puteau fi motivați să participe la aceste alegeri dacă se reușea transformarea problemelor de politică ale Parlamentului European în probleme de politică internă. Pentru a avea o prezență mai mare la vot, partidele ar fi trebuit să se folosească de o strategie care să motiveze electoratul.

Politica este, în principiu, despre două lucruri: (1) ce reguli fundamentale trebuie să respectăm într-o societate; (2) cum se împart resursele unei societăți. Atunci când politica presupune două sau mai multe tabere care se separă prin aceea că propun reguli fundamentale diferite (de exemplu acceptăm sau nu acceptăm imigranți, discriminăm sau nu discriminăm după avere, sex, rasă, educație, funcție administrativă, etc.) sau propun împărțiri diferite ale resurselor societății, atunci când decizia politică afectează semnificativ viața oamenilor, ei participă la dezbateri și vin

la vot, se implică, alocând resurse personale, timp, bani, energie, idei. Dar PE nu face parte din categoria instituțiilor în care se iau decizii de tipul (1) sau (2). Iar această situație este mult mai adevărată pentru țările din periferia UE, țările nou venite (în 2004

și 2007) decât pentru țările E-15, căci agenda Comisiei Europene și a PE este calchiată după problemele E-15 mai mult decât pentru problemele să zicem ale Europei de Sud-Est.

Populația se poartă normal, democratic și rațional, în toate țările UE. De fapt, dovedește chiar o doză uriașă de generozitate, mai ales electoratul din Europa „nouă”, recent integrată în UE, pentru care problematica principală a PE, CE și chiar a Consiliului European este total neinteresantă. Nu tarifele la roaming sunt prioritatea electoratului român. Dacă PE ar decide asupra prețului pâinii, sau al gazelor naturale, atunci electoratul, inclusiv român, ar fi venit masiv la vot dacă ar fi trebuit să aleagă între unii care vor să țină gazul scump și unii care vor să-l ieftinească.

Absenteismul la vot, atât în țările UE-15 cât și UE-27, indică disponibilitatea electoratului de a transmite un mesaj partidelor politice despre politicile interne ale statelor membre. Cu cât participarea a fost mai mare, cu atât mai mare convingerea electoratului că politicienii ascultă asemenea mesaje. Cazul exemplar nu este cel al Olandei, unde un partid, aproape rasist și aproape anti-românesc, aproape a câștigat

alegerile, ci al Marii Britanii, unde conservatorii au câștigat confortabil alegerile punând în discuție însăși apartenența Marii Britanii la UE. David Cameron vrea să fie prim ministru și este pregătit să obțină asta chiar dacă îngroapă definitiv noua Constituție a UE.

În partea a doua a avut loc o dezbatere în care participanții și-au exprimat punctele de vedere privind rezultatele alegerilor în diverse țări europene. Concluzia a fost că ar fi o eroare politică să judecăm „europenismul” națiunilor după procentul participării la alegerile pentru PE. UE există, este reală și benefică: produce bunăstare și în Vest și în Est, proporțional desigur, dar produce. Există o piață unică europeană care este în plină extindere. Există o cunoaștere care tinde să se uniformizeze și este în plină extindere. Există un spațiu de comunicare, circulație, relaționare, care tinde să se extindă. Există o cultură care se extinde și tinde să se uniformizeze. În această formă, a realităților economice, sociale, culturale, comunicaționale, UE este apreciată de majoritatea europenilor. În nici un caz nu vor renunța la aceste realități.

2. Anne Jugănar – „Alegerile de la 7 iunie 2009: candidați, rezultate, consecințe”

În prima parte au fost oferite o serie de informații privind alegerile europarlamentare. Pentru început au fost amintite datele ultimului barometru de opinie, în cadrul căruia cetățenii din România considerau că cele mai corupte instituții sunt parlamentul (33%) și partidele politice (17%). Astfel se poate explica rata scăzută de participare la vot a cetățenilor români. Scăderea a fost constantă la ultimele alegeri naționale. Este adevărat și faptul că stările de spirit în țările europene sunt foarte diferite. Acest lucru a dus la formarea de coaliții conjuncturale între anumite țări.

În ceea ce privește România, fiecare formațiune politică a optat pentru o anumită strategie. Pentru social-democrați, alegerile europarlamentare au constituit un eveniment care a ridicat multiple provocări. În principal, alegerile de la 7 iunie au fost considerate un test pentru relația social-democraților cu susținătorii lor, ca urmare a participării la un guvern condus *de facto* de Traian Băsescu. Obținerea unui rezultat pozitiv în alegeri a fost privit ca o oportunitate pentru consolidarea poziției PSD în cadrul stângii europene. PSD și-a construit o ofertă politică inspirată și din *Manifestul 2009* al Partidului Socialiștilor Europeni, în care au fost incluse doar proiecte care sunt de competența Parlamentului European. Alături de această ofertă, mai tehnică și mai puțin atractivă din punct de vedere electoral, și care a fost promovată în principal de candidați, au existat propuneri și teme rezultate din calitatea PSD de partid de guvernământ: relansarea agriculturii prin fonduri europene; susținerea IMM-urilor; construirea de locuințe ș. a.

Aflat în poziția de principal partid de guvernământ, PD-L și-a fixat ca obiectiv strategic câștigarea alegerilor europarlamentare ca un prim pas pentru obținerea de către Traian Băsescu a unui nou mandat de președinte. Lista de candidați ai PD-L a evidențiat faptul că partidul prezidențial a avut o creștere rapidă și artificială, deoarece calitatea resurselor sale umane rămâne problematică. În condițiile în care principalii lideri ai partidului sunt fie în administrația centrală fie în cea locală, lista de candidați a fost constituită din oameni fără notorietate și fără experiență politică la nivel național, și cu atât mai puțin în Parlamentul European. Programul electoral al PD-L nu a fost

construit în funcție de competențele actuale ale PE sau pe care le-ar putea primi acesta în situația intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, ci în raport de teme care sunt considerate a fi prioritare în raport de percepția românilor față de Uniunea Europeană (de exemplu, „îmbunătățirea justiției”, „adoptarea monedei Euro”).

Mesajul central al PNL („PNL. Bani pentru români. Bani europeni”) a încercat să combine o nevoie fundamentală a oamenilor în momente de criză („banii”) cu ideea de partid al valorilor europene (s-a utilizat formula „Europa este liberală”). Programul electoral al PNL nu a fost construit pe competențele reale ale PE, ci în raport de modul în care au fost identificate așteptările principale ale votanților partidului. Pe durata campaniei electorale, PNL a utilizat o combinație între campania negativă, atacând guvernarea PD-L – PSD, precum și una cu mesaje pozitive, centrate în jurul problemei banilor (anularea impozitului forfetar, cota unică de 10% și TVA de 15%, reducerea cu 10% a contribuțiilor la asigurările sociale ș. a.).

Ecuția alegerilor europarlamentare a fost soluționată de UDMR încă înainte de începerea campaniei, deoarece principalul pericol ar fi fost ratarea pragului electoral de 5% dacă

electoratul maghiar ar fi fost scindat la fel ca în 2007. Acordul încheiat între liderii Uniunii și László Tőkés, prin care acesta din urmă a primit poziția întâi pe lista UDMR, a stins potențialele surse de tensiune publică. Poziția a II-a a fost ocupată de un

reprezentant al aripii moderate din UDMR, Iuliu Winkler.

PRM era, la începutul anului 2009, un partid devitalizat, fără suport electoral și, implicit, financiar, cu o bază de militanți tot mai redusă, cei mai mulți de vârstă a doua și a treia. În luna aprilie, însă, a survenit arestarea controversată a lui George Becali, președinte al Partidului Noua Generație și patron al echipei de fotbal Steaua București. În condițiile supraexpunerii mediatice a lui George Becali, aflat în închisoare, Corneliu Vadim Tudor a reușit să obțină acordul mai vechiului său rival de a candida împreună pe lista PRM pentru europarlamentare. În acest fel PRM a reapărut în atenția opiniei publice.

În campania electorală au reușit să se înscrie și doi candidați cu statut de independenți, Elena Băsescu și Pavel Abraham. Fiica președintelui Traian Băsescu a fost un candidat independent doar în mod formal, deoarece încă de la demisia din

partidul prezidențial a anunțat că se va reînscris în partidul patronat de tatăl său după alegeri. Al doilea candidat independent, generalul Pavel Abraham, fost șef al Poliției Române, a participat în competiție fără a avea șanse reale, fiind lipsit de resursele logistice și financiare necesare unei campanii electorale la nivel național.

Alegerile pentru Parlamentul European din 7 iunie 2009 au marcat o serie de premiere în istoria scrutinelor post-decembriste din România. O primă constatare a fost că numărul alegătorilor înscriși în listele electorale a scăzut, de la 18.464.274, pe 30 noiembrie 2008, la 18.197.316, pe 7 iunie 2009, adică o scădere cu 266.958 de alegători în șapte luni. Având în vedere că indicele de mortalitate în România în 2008 a fost de 11,84 la 1.000 de locuitori, scăderea populației cu drept de vot este destul de semnificativă.

În numai doi ani (mai 2007-iunie 2009) cetățenii români au fost chemați la cinci scrutine, această frecvență a consultărilor populare la nivel național fiind o noutate în istoria recentă a României. În România, 27,67% dintre alegători au venit la vot, față de 29,46% în 2007, când au fost aleși primii deputați europeni români. Dacă analizăm participarea la vot din 1990 până în prezent, observăm că trendul participării la vot a electorilor din România a fost astfel unul descendent, indiferent de tipul scrutinului. Reducerea constantă a participării la vot creează premisele supra-reprezentării unor curente minoritare din societatea românească, acestea fiind, adesea, de orientare naționalist-populistă.

În același timp, numărul alegătorilor care au votat pe listele suplimentare a fost destul de mare: nu mai puțin de 668.217 alegători au votat în acest mod. Procentual, acest număr reprezintă nu mai puțin de 13,27% din totalul voturilor exprimate. În cazul alegerilor europene din 2007, pe listele suplimentare au votat 604.706 alegători, reprezentând 11,26% din totalul voturilor exprimate. Acest lucru sugerează faptul că a existat un cadru favorabil turismului electoral.

Pentru prima oară, toate formațiunile politice implicate au contestat organizarea alegerilor și anumite practici ilicite ale adversarilor politici. Contestațiile au vizat activitatea unora din membrii secțiilor de votare, oferirea de mită electorală, amplasarea de materiale electorale în apropierea secțiilor de votare, accesul candidaților în secțiile de votare, introducerea de voturi suplimentare în urnele de vot față de listele de alegători. Biroul Electoral Central a considerat însă că aceste probleme nu au fost de natură să influențeze rezultatele generale ale alegerilor și a respins toate contestațiile.

În urma alegerilor europarlamentare, s-au obținut următoarele rezultate: PSD+PC este pe primul loc cu 31,07% din voturi, obținând 11 mandate. Partidul este urmat de PD-L, cu 29,71% din voturi și 10 mandate. PNL cu 14,52% și 5 mandate, UDMR cu 8,92% și 3 mandate, PRM cu 8,65% și 3 mandate și Elena Băsescu cu 4,22% din voturile valabil exprimate.

Scrutinul pentru PE a indicat faptul că PSD și PD-L se află la aproximativ același nivel de mobilizare a nucleelor electorale, însă tendința indicată de ultimele alegeri este de reducere numerică a acestora. Principala sancțiune pe care o parte din simpatizanții PSD și PD-L au transmis-o actualelor partide de guvernământ pentru formarea cabinetului de mare coaliție nu a constat în abandonarea valorilor lor, ci în absentism.

Dacă privim la nivel european, alegerile pentru PE nu au mai fost o luptă între viziunea de stânga privind Europa, propusă de Partidul Socialiștilor Europeni, și cea de dreapta, susținută în principal de Partidul Popular European, ci electorii din cele 27 de state au trebuit să aleagă în funcție de situația particulară din fiecare țară, de raporturile dintre putere și opoziție. Semnificativ în acest sens este faptul că una din primele misiuni importante ale noului PE, votarea unei noi Comisii, nu a mai fost o temă conflictuală așa cum se prefigurase anterior, deoarece președintele în funcție, Jose Barroso a primit încă din timpul campaniei electorale susținerea atât din partea partidului propriu (PPE) cât și a unor partide de stânga importante (de ex. social-democrați germani, socialiștii spanioli, respectiv laburiștii britanici). În acest fel, eforturile conducerii Partidului Socialiștilor Europeni de a transforma alegerile europene într-o competiție dintre stânga și dreapta nu au primit susținerea necesară de la nivel național.

În toată Uniunea Europeană temele generale privind viitorul Europei, din perspectivă instituțională, au trecut pe un loc secund, principalul subiect politic fiind cel al crizei economice, a consecințelor acesteia precum și a măsurilor pentru contracararea efectelor sale. Aceasta s-a observat în mod direct în prezența la vot care a fost cea mai scăzută la nivel european. Degradarea încrederii cetățenilor este un fenomen larg răspândit în întreaga Europă, însă în statele post-comuniste amploarea este mult mai mare, dacă privim ratele de prezență la vot.

Alegerile pentru Parlamentul European din 4-7 iunie au oferit celor mai bine de 375 de milioane electori posibilitatea sau chiar obligativitatea (Belgia și Grecia) de a alege cei mai buni 736 oameni politici care să participe la conducerea Uniunii Europene. Scrutinul de la 7 iunie din România a constituit, totodată, un barometru pentru starea politică a națiunii române în condițiile crizei economice.

La aceste alegeri europene, cei mai mari câștigători sunt Partidul Popular European, care va continua să fie cel mai mare grup de la Parlament, și Grupul Socialist, care ocupă locul doi ca număr de deputați europeni. Primele reacții ale liderilor grupurilor politice europene după aflarea rezultatelor au fost diferite: Partidul Popular European se consideră triumfător, în timp ce socialiștii s-au declarat dezamăgiți. Dar, indiferent de orientarea politică, liderii au fost de acord că noua distribuție de puteri de la Parlament necesită o colaborare nouă, consolidată.

În 2009, prezența la urne în alegerile europene a fost cu 1,55% mai mică decât în 2004. Cu toate acestea, în unele state, participarea la vot a fost mai bună decât acum cinci ani. Cea mai bună participare s-a înregistrat în Luxemburg (91%), Belgia (90,39%) – în ambele țări votul fiind obligatoriu – și Malta (78,81%). O scădere a prezenței la urne a fost înregistrată în statele „vechi”: Marea Britanie (de la 38,52% în 2004 la 34,27% în 2009) și Italia (de la 71,72% în 2004 la 66,46% în 2009).

În partea a doua a avut loc o discuție cu privire la datele menționate în prima parte. Participanții au avut ocazia de a-și exprima propriile păreri cu privire la alegerile europarlamentare.

3. Adrian Severin – „Tendințe politice în cadrul Uniunii Europene”

În prima parte au fost emise o serie de considerații pe marginea alegerilor europene. Ele au pus în evidență evoluții îngrijorătoare. Prima dintre ele este euroapatia. Europeanii sunt tot mai puțin prezenți la vot. Din multele explicații posibile,

principala este criza de încredere în democrație. Cum contractul social, ca orice contract, se bazează pe încredere, criza încrederii este egală cu criza democrației.

Democrația presupune participarea în cunoștință de cauză. Apatia vine, deci, și din necunoaștere. Or, cum să înțeleagă omul de rând instituțiile, procedurile și politicile europene când elitele nu știu decât limbajul național? Ideea unității europene s-a născut din frica de foame și frica de război. S-a dovedit că statele-națiune nu ne pot scăpa nici de una, nici de alta. Cetățenii o simt.

Liderii lor nu vor, însă, să o admită și fac totul pentru a nu se afla că UE este, deja, o federație de națiuni de mersul căreia viața oamenilor depinde mai mult decât de statele naționale. Delimitarea competențelor și cooperarea între statele membre și Uniune ar fi trebuit să fie în centrul dezbaterii electorale. Candidații ar fi trebuit să explice, printre altele, cum beneficiile muncii instituțiilor europene nu ajung să se reflecte în farfuria cetățenilor europeni din cauza guvernelor naționale.

Cum oare să ții, însă, un asemenea discurs câtă vreme actorii politici – partidele competitive – sunt doar partide formând Guvernul și opoziția la nivel național? Până când în alegerile europene nu se vor confrunta direct partide europene, ci partide naționale, alegerile respective nu vor fi percepute ca având sens, întrucât candidații nu vor putea da decât mesaje confuze sau incomplete.

O a doua tendință privește creșterea încrederii populare în partidele de extremă dreaptă și național-populiste, precum și în cele dezideologizate (verzii, pirații). Acesta

este un alt aspect al crizei democrației.

Deși a clamat victoria, dreapta europeană nu a câștigat. Ea a cunoscut chiar un mic recul. Victoria aparține populismului și tehnicismului.

Populismul a găsit ecou la cei la care marginalizarea și vulnerabilitatea au generat frica de străin, de

celălalt. Spre a scăpa de această amenințare imaginară, omul acceptă să renunțe la libertate. Tehnicismul – adică guvernarea fără ideologie – a trezit entuziasmul celor care sunt suficient de mulțumiți de starea lor spre a se teme de schimbare. Aceștia caută administratori, iar nu lideri, tehnocrați (inclusiv europeni), iar nu politicieni. Unii sunt suficient de bogați spre a se interesa doar de soluțiile care le fac bogăția durabilă. Alții sunt nevoiași, dar nu într-atât încât să riște schimbarea statu-quo-ului.

Nu fermitatea ideologică i-a propulsat pe verzi, ci deficitul ideologic. Cvasi-ideologia verzilor și pseudo-ideologia național-populiștilor sunt două fețe ale aceleiași rătăcirii. Ele nu vor putea fi combătute decât prin refacerea clarității și consecvenței ideologice a principalelor curente politice democratice.

În fine, a treia tendință se înfățișează ca un paradox: în timp ce – pe fondul crizei economice globale – ideile stângii înving, partidele stângii pierd. Căci stânga este marea învinsă a alegerilor europene. Ea a ajuns atât de puțin credibilă, încât nu a putut profita nici de erodarea la guvernare a unora dintre partidele drepte. Singura explicație a paradoxului poate fi găsită în comunicare sau mai exact în vectorii comunicării – liderii politici. Viața și limbajul lor nu coincid cu valorile pe care le clamează. Sunt prea oportuniști, prea egoiști, prea ipocriți și prea aroganți spre a mai putea inspira autenticitate și solidaritate. Nu stânga democrată a pierdut, ci „stânga caviar”. Acolo unde stânga a fost autentică prin candidații săi, a câștigat. Întoarcerea la valorile adevărate ale stângii și la viața conformă cu ele este, deci, condiția pentru resuscitarea electorală a partidelor de stânga.

În partea a doua a participanții au intrat în dialog cu invitatul și au emis opinii cu privire la ideile expuse în prima parte.

4. Cristian Pârvulescu – „Desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European în România. Perspective europene”

În cadrul acestei dezbateri au fost analizate, mai întâi, rezultatele sondajului de opinie privind percepția românilor despre fraudarea alegerilor, sondaj realizat de *Compania de Cercetare Sociologica și Branding (CCSB)*, între 24 și 27 mai 2009. Sondajul relevă că perpetuarea neregulilor la procesele electorale derulate în ultimii 19 ani îi determină pe 52% dintre români să considere că alegerile sunt fraudate. Un procent de 56% din cei care cred că alegerile se fraudează nu votează, iar 47% din cei care consideră că alegerile nu se fraudează se prezintă la urne. 39% din electorat se teme de faptul că cele mai dese modalități de fraudare a alegerilor utilizate sunt cele prin distribuția de ajutoare prin intermediul primăriei înaintea alegerilor. În același context, 38% din cetățeni consideră că alegerile se fraudează și prin cumpărare directă de voturi, iar 35% sunt de părere că este frecvent întâlnit turismul electoral prin transportarea organizată a votanților de către candidați în alte localități pentru a vota. Există și un procent de 31%, conform cărora se poate fraudă prin schimbarea rezultatului votului în secția de votare.

Conform sondajului, sunt de părere că alegerile se fraudează 56% din cei cu studii primare, 52% din cei cu studii medii și 44% din cei cu studii superioare. 52% din cei chestionați și de sex masculin consideră că alegerile se fraudează, procentul în rândul celor de sex feminin fiind de 51%. Ideea fraudării alegerilor este împărtășită de 57% din respondenții cu vârsta între 18 și 29 de ani, de 42% din cei cu vârsta între 30 și 44 de ani, de 50% din cei între 44 și 59 de ani și de 57% din respondenții cu vârsta de peste 60 de ani.

În ceea ce privește participarea la vot, aceasta a scăzut tot mai mult începând din 1990. Astfel, dacă în 1990 participarea la vot la alegerile generale era de 86%, în 1992 și 1996 a scăzut la 76%, în 2000 a ajuns la 65%, în 2004 la 58%, în 2007, la primele alegeri europarlamentare prezența a fost de 29%, iar în 2008 puțin peste o treime dintre români au mers la vot.

Slaba prezență la vot indică o slabă reprezentativitate a politicienilor, care, de la an la an, sunt investiți cu încredere de din ce în ce mai puțini români. Există totuși un paradox: deși din ce în ce mai puțini români se prezintă la vot, din ce în ce mai mulți vor introducerea votului obligatoriu. Sondajul CCSB a arătat faptul că 51% dintre români vor introducerea votului obligatoriu, în vreme ce 45% se opun. Se consideră că votul obligatoriu ar anula fraudă electorală și ar forța pe cetățean să fie informat, să se auto-educe și în acest fel oamenii politici își vor concentra mai mult resursele pentru dezbateri reale. De exemplu, în Grecia sau Cipru, țări asemănătoare cultural cu România, nu se poate vorbi de fraude electorale. Oricum, pe o prezență mare la vot, cam de 80%, fraudă partidelor este insignifiantă, în vreme ce la 30% prezență la vot, este importantă.

Pentru alegătorii din România, Europa, dincolo de aderarea din 2007, rămâne încă o himeră.

Publicul este prea puțin interesat de temele europene dacă nu îl privesc direct. Dacă nu aduce bani, Europa apare mai degrabă ca ceva straniu și abstract. Iar discursul politic despre incapacitatea absorbției fondurilor structurale a

întărit această imagine. Deși numitele fonduri nu ar putea depăși 5% din PIB, cumulat până în 2012, ideea unei Europe care trebuie să dea s-a impus. Peste toate acestea, a mai apărut și criza economică.

În partea a doua au fost prezentate o serie de tendințe politice generale la nivel european în ultimii 30 de ani. Astfel, s-a remarcat o creștere a grupului popular după 1999, prin aderarea conservatorilor britanici. Până în 1999, grupul PPE era dominat de creștin-democrați, grup care a stat la baza fondării Uniunii Europene, promovând ideile de comunitate (catolică), economie socială de piață, federalism. În schimb, conservatorii britanici sunt caracterizați de susținerea pentru suveranitatea națională.

Socialiștii europeni au constituit principalul motor al Uniunii în anii '80, când au susținut măsuri de adâncire a integrării europene. După 1990, ca urmare a prăbușirii regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est, socialiștii au înregistrat o ușoară scădere. În același timp, după 1995 s-a manifestat influența neoliberalismului, mai ales sub forma curentului promovat de Tony Blair și laburiștii britanici, ceea ce s-a tradus prin inconsecvența ideologică a social-democrației europene.

Liberalii au înregistrat o creștere mai ales datorită partidelor din Europa Centrală și de Est, însă doar numeric și foarte inconstant. În Europa de Vest liberalii sunt la centru-stânga, pe când în Europa Centrală și de Est ei se situează la centru-dreapta. De exemplu, în România, Partidul Național Liberal este, de fapt, un partid conservator. În schimb, în Marea Britanie, scorul liberal-democraților a fost mai mare tocmai pentru că aceștia s-au situat mai la stânga decât laburiștii.

Ecologiștii au crescut constant la ultimele alegeri europene, datorită răspândirii dezbaterilor pe marginea problemelor climatice, însă doar în statele occidentale. Temele ecologiste sunt rezultatul unei existențe de tip post-modernist, care este caracteristică mai mult vestului Europei și doar unei elite infime în estul continentului. Succesul electoral al Verzilor în Franța (mai ales în mediul urban) a fost decisiv pentru scorul bun la nivel european.

Comuniștii au înregistrat o scădere constantă după prăbușirea regimurilor totalitare din Europa Centrală și de Est în 1989. Extinderea Uniunii Europene a cronicizat această tendință, astfel că, în prezent, ei reprezintă un grup marginal în Parlamentul European.

În concluzie, nu a fost o victorie a drepte, ci doar o majoritate relativă a grupului PPE. Creșterea semnificativă s-a înregistrat la nivelul extremei drepte. Cât privește România, în termeni reali, PD-L a pierdut, PSD+PC a câștigat, iar ceilalți s-au menținut. S-a dovedit, însă, încă o dată, că orientările care participă cu liste separate obțin un scor mai bun decât în mod obișnuit.

5. Alexandru Radu – „Impactul sistemului electoral românesc asupra sistemului politic”

În cadrul acestui cursul a fost analizat noul sistem electoral care a stat la baza alegerilor pentru Parlamentul României din noiembrie 2008, care a avut ca element de noutate votul uninominal, considerat un prim pas spre reformarea sistemului electoral și, pe cale de consecință, a clasei politice în ansamblu.

Sistemul electoral folosit pentru alegerea deputaților și senatorilor la alegerile din 2008 a fost un sistem proporțional, care folosește metoda d'Hondt de atribuire a mandatelor, favorabilă partidelor mari. Imediat după anunțarea rezultatelor alegerilor, folosirea votului uninominal a fost foarte criticată în ce privește procesul de atribuire a mandatelor raportat la ierarhia electorală din colegii. Opinia publică nu a înțeles cum câștigătorul (cu o majoritate relativă de voturi) dintr-un colegiu nu a obținut mandatul pus în joc. Ceea ce nu i s-a prezentat opiniei publice a fost că noua formulă electorală, în care s-a folosit votul uninominal, a crescut proporționalitatea sistemului, generând cel mai echilibrat raport voturi / locuri din 1990 și până în prezent. Deci miza existentă în jurul așa-numitului vot uninominal a creat un nivel de așteptare publică disproporționat în raport cu semnificația, rolul și scopul sistemului electoral. De aceea explicațiile cu privire la noul mod de scrutin au fost necesare.

În primul rând s-a observat confuzia care a apărut, mai ales în mass-media, între sistemul electoral și modul de scrutin sau între tipul de circumscripție și regula de transformare a voturilor în locuri. De asemenea s-a accentuat, chiar și prin unele discursuri politice, ideea că modul de scrutin, mai precis votul uninominal, are ca efect înnoirea clasei politice. Trecerea de la votul pe liste blocate la votul uninominal a fost considerată rezolvarea pentru relația de reprezentativitate dintre alegător și ales.

Trebuie înțeles, însă, că doar prin sistemul electoral nu se poate realiza acest lucru, deoarece scopul său nu este acela de a reforma partide sau de a înlocui clasa politică. Nu legislația electorală îi face pe oamenii politici mai responsabili și pe cetățeni mai activi.

Astfel, cele două mari categorii de sisteme electorale, sistemul majoritar și sistemul proporțional au următoarele efecte: sistemul de tip majoritar produce

majorități puternice în parlament și ca atare, guvernări stabile. Este cazul clasic al Marii Britanii, unde guvernul nu a căzut niciodată prin moțiuni de cenzură. Sistemul proporțional asigură o reprezentare corectă a cetățenilor.

Sistemul majoritar produce o guvernare stabilă, dar are ca defect disproportia electorală, faptul că cetățenii nu mai sunt reprezentați corect. Cel de al doilea sistem, cel proporțional, are avantajul reprezentării juste de tip oglindă, dar nu are ca efect guvernări stabile. Există teoreticienii care demonstrează că sistemul proporțional corespunde unei vieți politice consensuale, pentru că este nevoie de consens pentru a putea guverna cu majorități formate din coaliții, iar, pe de altă parte, un sistem de tip majoritar produce o viață politică conflictuală. Conflictele reprezentând un anume comportament al oamenilor politici și nu un mod de funcționare a societății.

Pe lângă acestea două, mai există sistemul electoral mixt, care încearcă să micșoreze avantajele majoritarismului, ca de exemplu în Germania unde rezultatele se apropie mult de proporționalitate. Un partid care câștigă în jur de 50% din voturi are tot cam 50% din mandate. Dar important este ceea ce doresc liderii politici și, în general, cei ai partidului care organizează alegerile. În România, legislația electorală a fost adoptată întotdeauna în anul alegerilor și în funcție de conjunctura politică de moment.

În urma alegerilor din 2008, numărul efectiv de partide este de 3,2, în scădere cu 0,6 față de anul 2004 și cu 0,1 față de 2000. Cu excepția PRM care nu a mai reușit să treacă pragul electoral, parlamentul rezultat în urma alegerilor din noiembrie 2008 are aceeași componență politică ca în urmă cu patru ani. Prin urmare, numărul real de partide s-a redus, dar oamenii politici au rămas aceiași.

În cadrul alegerilor pentru Parlamentul European din acest an, cetățenii și-au ales reprezentanții la nivel european și nu național. Aceștia vor acționa în cadrul grupurilor politice existente. De aceea, în acest caz, sistemul proporțional este cel mai potrivit. Există și o serie de variații ale sistemului proporțional, de exemplu în Franța și Italia există liste regionale, iar în Irlanda și Malta se practică sistemului votului unic transferabil.

În partea a doua a avut loc o discuție liberă despre sistemele electorale și despre cele expuse în prima parte. Concluzia a fost că sistemul electoral influențează funcționarea sistemului politic, dar el este doar unul dintre factorii care acționează în această direcție. Psihologia electorală are și aceasta un rol important, dar trebuie să se producă o mutație în psihologia alegătorului în cazul în care se votează omul și nu lista. Votul uninominal nu este o piedică în calea migrației politice, dimpotrivă. El contravine în principiu și unor pasaje din Constituție. Soluția ar fi, de fapt, redarea rolului partidelor politice și revenirea la un tip clasic de vot proporțional.

6. Evaluarea chestionarelor

Întrebările din chestionar au vizat evaluarea fiecărui conferențiar având în vedere criteriile interactivității, noutății, eficienței și conținutului informațional (pe o scară de la 1 și 5, 1 fiind cel mai jos nivel, iar 5 fiind cel mai înalt), aprecierea organizării celui de-al treilea seminar (comparativ cu primele două), relaționarea dintre cursanți, dintre cursanți și profesori și recomandări pentru edițiile viitoare.

Aprecierea organizării primului seminar în comparație cu primul modul a fost superioară și peste medie – majoritatea cursanților acordând în acest caz calificativele: „la fel de bună” și „bună”. În ceea ce privește aprecierea relațiilor stabilite între cursanți și profesori, participanții au considerat că aceasta s-a îmbunătățit, atât între cursanți cât și cu profesorii.

Recomandările cursanților vizează următoarele aspecte: mai multe seminarii interactive, inițierea unui curs asemănător pentru absolvenții școlii, introducerea unui modul suplimentar, organizat în Bucovina sau în Apuseni, invitarea mai multor femei conferențiar la cursuri, invitarea mai multor oameni politici, invitarea unor jurnaliști de prestigiu și organizarea unui curs de politică externă.